

AZ ILLEGÁLIS MIGRÁCIÓ HATÁSA A SCHENGENI TÉRSÉG BŐVÍTÉSÉRE

A Balkán biztonsági helyzete

A „Balkán” szó török eredetű és erdős hegységet jelent, melyet E. Zeune német geográfus 1808-ban használt először a régió egészére. A Balkán-régió, mint fogalom sosem jelentette történeti, kulturális vagy politikai értelemben véve ugyanazt a fogalmat, és földrajzi értelemben sem egyezik meg a Balkánnal. „A kifejezés erős pejoratív értelműt kapott, és mindazt jelenti, ami az erkölcsök, a kultúra és az életszínvonal terén ellentétes a Nyugattal.”²⁶⁴ Az európai és az amerikai gondolkodást és magatartást főleg a hidegháború utáni időszakban a bizonytalanság és a sztereotípiák jellemezték a Balkánnal kapcsolatban.

A térség önálló történeti és politikai egységéről is viták vannak, sokak szerint a kelet-európai nagyrégió sajátos arculatú alrégiójaként kell értelmeznünk. „A térség határai nem egyértelműek. A földrajzi határok ugyan ma már talán megállapodottnak tekinthetők, ám a politikai határok túl gyakran változnak. A földrajzi értelemben vett Balkán-félsziget az Adriai- és a Fekete-tenger között fekszik. Határait a Száva-Duna-vonal, az Adriai-, Jón-, Krétai-, Trák tenger, továbbá a Márvány- és Fekete-tenger képezi. Teljes területe (a hozzá tartozó szigetekkel együtt) mintegy 560 ezer km².”²⁶⁵

Mely országok tartoznak tehát ehhez a térséghez? Ha az EU biztonságpolitikai kihívásait vizsgáljuk, akkor megállapíthatjuk, hogy amelyek a Balkán félszigeten helyezkednek el. Albánia, Bosznia-Hercegovina, Macedónia, Szerbia, Koszovó²⁶⁶, Montenegró, Románia, Bulgária, Görögország, valamint ide sorolandó Horvátország és Szlovénia.

A Balkán félsziget természeti körülményeit tekintve Európa kevésbé stabil térségeihez sorolható.²⁶⁷ A rendszeresen előforduló földrengések, melyek hatásaiban rendkívül súlyosak (pl. Szkopje, Banja Luka...), az aszály, az öntözés problémája, a folyóvízi vagy a felszíni áradások, mint jelentős, környezeti biztonsági tényezőként jelentkeznek. A XX. század társadalmi-gazdasági folyamatai (urbanizálódás, iparosítás) következtében, valamint a délszláv háború következményei mind mérhetetlen károkat okoztak, illetve jelentenek még hosszú ideig környezeti biztonsági kockázatot.

Egy olyan zóna, ahol találkozik egymással a „Nyugat” és a „Kelet”, amiért egyes kutatók a Balkánt, mint Ázsia kapuját említik. Ebből adódóan a térségben visszatérően jelentkeznek az egészségügyi biztonsági kockázatok jelei (különböző járványok, betegségek), amelyek a migráció révén fenyegetettséget jelentenek az európai országok számára.

²⁶⁴ Georges Prévékalis: A Balkán, Kultúra és geopolitika. Imedias Kiadó. Budapest, 2007. 22. o.

²⁶⁵ Czelnai Rudolf: A Balkán és Magyarország. A Balkán térség éghajlata. MTA Társadalomkutató Központ-Európa Intézet. Budapest, 2007. 253.o.

²⁶⁶ Egyesült Nemzetek Szervezete 1244 sz. határozata alapján létezik önálló államként

²⁶⁷ Pap Norbert: A Balkán „kis” politikai földrajza. Balkán füzetek 5. sz. Pécs, 2007. 36. o.

A Balkán térség, ahogy a történelem során már többször betöltötte a kultúrák közötti elválasztó szerepet, úgy a szervezett bűnözés szempontjából is határvonalként funkcionál.

Az Európai Unió számára a balkáni stabilitás, modernizáció kiemelt stratégiai cél, mely az 1999. évi délkeleti irányú uniós bővülési döntésben is tükröződött. E stratégiai célt magyarázzák az „európai hátsóudvar” biztonságához fűződő érdekek és a hajdani Bizánc irányába mutató távlati „hosszú menetelés” követelményei. A balkáni térség gyors, költséghatékony stabilizálásában, modernizálásában, integrálásában betöltött közreműködői szerep az unió számára érték.²⁶⁸ Az EU keleti bővítése, Kelet-Európa csatlakozása az egyik legnagyobb lépés a régió felzárkóztatása, a „régi sebek” meggyógyítása érdekében.

Az Unióban Magyarország rendelkezett a legjobb földrajzi adottságokkal a közvetítői szerep szempontjából, egészen Románia és Bulgária 2007-es csatlakozásáig. Hazánk továbbra is jó pozíciókkal rendelkezik, valamint az a tény, hogy a térségben élő magyarság jelentős helyismerettel, tapasztalattal rendelkezik, tovább erősíti a helyzetünket.

Azonban tagadhatatlan tény, hogy a magyar külpolitika meghatározó elemét a gazdasági érdekek jelentik. Napjainkban a Balkán régió jelenti a magyar külkereskedelem leggyorsabban fejlődő szektorát. Például 2008-ban Magyarország negyedik legfontosabb partnere Románia lett holtversenyben Ausztriával.

Az Európai Unió és a Balkán közötti - hazánkat érintő - közlekedés migrációs hatásai

Az eurázsiai kontinensen három nagy zónát lehet elkülöníteni: a Nyugatot, a Keletet, valamint a köztes területet, amibe beletartozik a Balkán, a Közép-Kelet és Oroszország. Az elmúlt századokban ez a köztes terület hasznát húzta a centrális helyzetéből, ugyanakkor ütköző zóna is volt a mindkét irányból érkező veszélyekkel szemben.

A „migrációsföldrajz”²⁶⁹ vizsgálati területei közül a fő közlekedési útvonalak és lehetőségek számbavételekor azt tapasztaljuk, hogy az EU és a Balkán közötti Magyarországot érintő tranzitirány a legsúlyozottabb, a hazánkon átmenő forgalmat részben a balkáni országok, nagyobb részben szintén a régióhoz tartozó törökországi, valamint a közel-keleti, a távol-keleti gazdaságok és a hozzájuk tartozó humán erőforrás generálja. A Magyar Köztársaság területére irányuló migráció, illegális migráció nagyrészt azokon a nagy közlekedési korridorokon, az azokhoz kapcsolódó útvonalakon vagy azok vezetésével valósul meg, amelyek keresztül haladnak a térségen.

Az elmúlt években a Balkán irányából a román határon be- és kilépő, Magyarországon áthaladó és Nyugat-Európába irányuló közúti tranzit-tehergépjárműforgalom nagyobb volt, mint az összes többi irány forgalma. Közel hasonló az arány a vasúti tranzit-áruforgalomban is, bár itt már számottevő a szerb határon keresztül zajló tranzit is.²⁷⁰

²⁶⁸ Kádár Béla: A Balkán térség és a magyar külpolitika c. előadása, amely 2008. november 20-án az MTA Nemzeti Stratégiai Tanulmányok Programigazgatósága és az Európa Intézet Budapest által szervezett „A Balkán térség és a magyar külpolitika” c. konferencián hangzott el.

²⁶⁹ Ritecz György: Az illegális migráció és az EU csatlakozás hatása a Magyar Határőrség zöldhatár őrzetére. PhD értekezés. ZMNE Budapest, 2002. 65. o.

²⁷⁰ Ruppert László: A Balkán és Magyarország. Az EU délkelet irányú közlekedésének Magyarországot érintő hatásai. MTA Társadalomkutató Központ-Európa Intézet. Budapest, 2007. 359. o.

Szerbia felől, az M5-ös autópálya 2006-os átadását követően a vasúti forgalomhoz hasonlóan a közúti forgalom is számottevően megnövekedett. Az autópálya továbbvezetése szerb oldalon Horgos, Szabadka, Újvidék, Belgrád irányából gyorsforgalmi úton biztosított. Az EU keleti bővítése kapcsán felértékelődött a mediterrán és a fekete tengeri kikötők szerepe, ami a balkáni országok számára jó perspektívát nyújt, azonban ezzel együtt jobb lehetőséget biztosít a migráció és az illegális migráció számára, teret biztosítva akár az „ellenőrizetlen” mozgáshoz is.

Hazánk biztonságát érintő aktualitások

A magyar határőrizet nagymértékben függ attól, hogy mi történik a déli határainkon, a Nyugat-Balkánon, Dél-kelet Európában, hiszen a határőrizet, a – rendészet és a – védelem feladatai nem a határon kezdődnek.²⁷¹

A magyar Külkapcsolati Stratégia Magyarország alapvető érdekének tekinti a nyugat-balkáni térség tartós stabilitását. Magyarország számára a szervezett bűnözés oldaláról az egyik legnagyobb kihívást a Balkán térség jelenti.

A balkáni régió gyenge államai az erős és jól szervezett maffia-szerű szervezetek jelenlétével tökéletes területet biztosítanak a régiót uraló, elsősorban a török és az albán bűnszervezeteknek. E szervezetek irányítják a hazánkba irányuló illegális migrációt, a kábítószer-kereskedelem nagy részét, de nagy befolyással bírnak más területeken is.

A kilencvenes évek közepén összeomlott Albánia, a gyenge lábakon álló, etnikai feszültségektől terhes Macedónia, a frissen született alig-állam Koszovó és a kaotikus bel- és külpolitikai helyzetben lévő Szerbia instabilitása közvetlenül és rendkívül súlyosan érinti hazánk biztonságát.²⁷²

A Balkán régióban létrejött bűnszövetkezetek fenyegetése hazánk számára nemcsak a földrajzi közelség miatt fontos, hanem azért is, mert szerepet vállaltunk olyan nemzetközi szervezetekben, amelyeknek érdeke a stabilitás megteremtése a régióban.

A schengeni térség bővítésének várható hatásai

A schengeni térség várható 2011-es bővülését követően, Románia és Bulgária csatlakozásával megszűnik a magyar-román határszakasz ideiglenes külső határ jellege, az Unió belső határává válik. Az európai kontinenst átszelő migrációs irányok súlyozottsága változhat, részben átrendeződhetnek, mely napjaink illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekmények kapcsán is már érzékelhető. A Törökország és Moldávia irányából Románián keresztül vezető, továbbá a délről, elsősorban Görögországból Szerbián átvezető migrációs útvonalak válnak jelentőssé. „A Balkán az utóbbi időben három fő bűnözési területen mutat aktivitást: a drogcsempészetben, az illegális migráció terén és a gazdasági bűncselekményekkel kombinált korrupciót illetően.

Az Afganisztánból érkező szállítmányok révén, pár éven belül ez lesz a világ legfontosabb drogtovábbító központja, ami pedig a fogyasztók megkárosítását, illetve a

²⁷¹ Szenes Zoltán: A veszélyhelyzetek kezelésének nemzetközi lehetőségei. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények VI. Pécs, 2006. 27. o.

²⁷² <http://biztpol.corvinuembassy.com>

kenőpénzek volumenét illeti, a Balkán már most a világ legfertőzöttebb területének számít.²⁷³

Napjaink másik nagy problémája a Görögország területére bejutott illegális migránsok helyzete. Többségében Közép-Ázsiából, főleg Afganisztánból érkeznek, koldulásból, guberálásból, segélyekből és alkalmi munkákból tartják el magukat, egyes becslések szerint akár százezres tömegekről is lehet beszélni.

Románia 2011. évi teljes schengeni csatlakozásának várható hatásai

Románia területe 238.391 km², lakossága a 2002-es népszámlálási adatok szerint 21,7 millió fő. Az ország nemzeti összterméke vásárlóerő paritáson: 112 milliárd dollár, 5000 dollár/fő (2002-es becslés). „Románia a magyar rendőri együttműködés egyik kiemelt iránya. A kapcsolat rendkívül intenzív, részben a számos közös ügy, másrészt pedig a román fél aktív ismeret és tapasztalat átvételi törekvései miatt. A regionális nemzetközi rendőri együttműködés kapcsán kérdéses a SECI²⁷⁴ jövője, többek között azért, mert nem tisztázott az EU viszonyulása a szervezethez. A SECI-n belül megfigyelhető Románia egyre erősebb térnyerése. Magyarország számára a szervezetbeli teljes tagság egyre kevesebb hozadékkal jár – az innen kapott információk legnagyobb része beszerezhető a román-magyar kétoldalú rendőri együttműködés keretében, illetve az Interpol csatornáin keresztül.”²⁷⁵

A magyar EU-elnökség idején várhatóan a Schengen térséghez csatlakozik Románia és Bulgária. Hazánk biztonságát közvetlenül befolyásolja e két ország határbiztonsági, valamint a kompenzációs és kiegyenlítő intézkedéseinek helyzete.

A román-magyar államhatár viszonylatában napjainkban „az állampolgároknak a határellenőrzés során mindössze egyszer kell megállniuk, ahol a magyar és a román szervek közösen ellenőrzik az okmányokat.”²⁷⁶ Ez a gyakorlat, melyet a határellenőrzéssel foglalkozó szakemberek „egymegállásos”²⁷⁷ rendszernek hívnak, Románia teljes jogú Schengen tagságával megszűnik.

A román hatóságok a belső határokon megszűnő határellenőrzést, az így kialakult helyzetet az európai uniós szabályozású kompenzációs és kiegyenlítő intézkedésekkel fogják ellensúlyozni. Román viszonylatban a fő veszélyt a befelé irányuló illegális migráció és a hozzá kapcsolódó szervezett embercsempész tevékenység jelenti. Románia 2007-es EU-hoz való csatlakozását követően a fő problémát az okozza, hogy észak-keleti határa gyakorlatilag nyitott Moldávia irányába. „Sőt a romániai állampolgársági törvény lehetővé teszi a kettős állampolgárságot, ami csak Moldáviából 250-300 ezer igen különböző etnikai csoporthoz tartozó személy román állampolgársághoz való jogosultsághoz teremt meg. Másrészt Románia az Ázsiából és a Balkánról érkező migránsok és kábítószer-csempészet

²⁷³ <http://globusz.net/node/33>

²⁷⁴ Délkelet-európai Együttműködési Szervezet, amelynek célja a határokon átnyúló bűnözés elleni fellépés és a tagállamok ilyen erőfeszítéseinek jobb koordinálása. Székhelye Bukarestben van.

²⁷⁵ Gazdag Ferenc: A tanulmány a külkapcsolati stratégia „Magyarország szomszédságainak jövője. Lehetőségek és feladatok” c. részéhez készült. Budapest 2007. 9. o.

²⁷⁶ Sallai János: A bel- és igazságügyi együttműködés általános jogi tudnivalói. Hans Seidel Alapítvány, „Pro Renovanda Cultura Hungarie” Alapítvány.

²⁷⁷ Az EU-hoz történő csatlakozást követően 2004. május 1.-től a belső határos közúti határátkelőhelyeken találkozhatunk ezzel az egymegállásos ellenőrzéssel.

tranzitállomása.”²⁷⁸ A Magyarországgal közös 443 km-es határszakaszból 32,3 km vízi, ami a teljes határszakasz hossz 7,21%-a. Fontos jellemzője, hogy sík terület, tehát mozgás szempontjából könnyen átjárható, kevés a vízi határszakasz, mely összesen 32,3 km. A határ menti sáv északi és déli részén egy-egy, úttal jól ellátott terület van. A közös határszakaszon tizenhárom átfutó út van, ami 33 km-es útsűrűségnek felel meg. Amennyiben az egész 448 km-es határszakaszt vesszük figyelembe, akkor 89,5 km-re jut egy-egy átfutó vasútvonal. Ezt az arányt javítják a határnál megszakadó, de különböző minőségű (keskeny- és normál nyomtávú vonalak. Ezek figyelembe vételével már 31,9 km-ént esik egy-egy határhoz ki-, illetve azon átvezető vasútvonal.²⁷⁹

Hasonló hatása lehet a bolgár teljes jogú Schengen csatlakozásnak is. Ez rövidtávon Magyarország egyfajta tehermentesülésével is járhat, hiszen nem Magyarország lesz a határállam, és a bűnözői csoportok várhatóan a szervezetileg gyengébb, kevesebb tapasztalattal rendelkező Romániát és Bulgáriát fogják elsősorban célpontnak tekinteni. Hosszú távon viszont komoly veszélyforrás feltételezhető, hogy ha a román és (főleg!) a bolgár rendőri szervek nem boldogulnak a kihívásokkal, azok az uniós kereteken belül Magyarországot az eddiginél könnyebben érhetik majd el.

*Az illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekmények alakulása a román határszakaszon 2009. 01.01-2009.12.31.*²⁸⁰

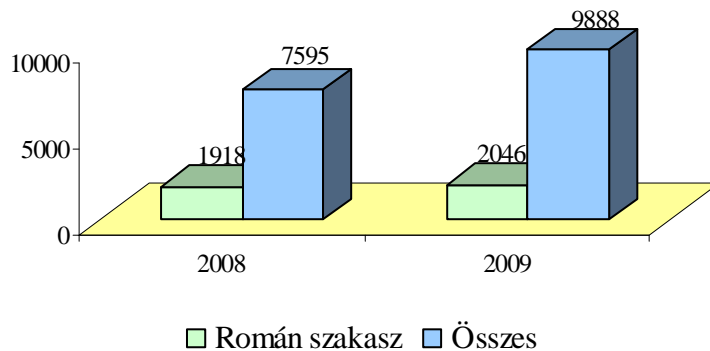
	2008.01.01- 2008.12.31.	Ha az összes=100%	2009.01.01- 2009.12.31.	Ha az összes=100%	Változás	Változás százalékban
román	1918	25%	2046	21%	128	7%
Mindösszesen	7595	100%	9888	100%	2293	30%

²⁷⁸ Ritecz György: Az illegális migráció és az EU csatlakozás hatása a Magyar Határőrség zöldhatár őrizetére. PhD értekezés. ZMNE Budapest, 2002. 69-70. o.

²⁷⁹ Kobilka István: A Magyar-Szlovén és a Magyar-Horvát államhatárok biztonságföldrajzi kérdései, különös tekintettel a szervezett bűnözésre. PhD. Értekezés PTE Pécs, 2003. 49. o.

²⁸⁰ Forrás: Országos Rendőr-főkapitányság

**A román határszakasz migrációs cselekményeinek
alakulása 2008-2009-ben az országos összes
cselekményhez viszonyítva**

Románia várhatóan 2011-es teljes jogú Schengen csatlakozásával megszűnik a magyar-román határszakaszon a határellenőrzés. Az elmúlt évek illegális migrációhoz kapcsolódó jogellenes cselekmények adataiból látható a migrációs nyomás, mely valószínű, hogy a jövőben felerősödik. Az illegális migránsok mozgása délkeleti irányból Európa fejlettebb területei irányába várható. A magyarországi tapasztalatok azt mutatják, hogy a migráció áttevődik a kevésbé hatékonyan ellenőrzött területekre, ha a biztonsági deficit ellensúlyozására hivatott kiegyenlítő és kompenzációs intézkedések nem kellően hatékonyak.

Véleményem szerint a magyar-román viszonylatban továbbra is meg kell őrizni a határellenőrzéssel foglalkozó szervek önállóságát, „profil tisztaságát”, illetve korábban a Schengen Alapból beszerzett technikai eszközök felújítását, pótlását, valamint a hatékony működtetésüket biztosítani kell. Az ország területére illegálisan bejutott migránsok elhelyezésére regionális illetékességgel rendelkező őrzött szállásokat kell kialakítani és működtetni. Ezen feltételek megléte biztosítaná az Európai Unió követelményeknek megfelelő határbiztonsági rendszert.

Összegzés

A balkán térség helyzetét vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a Balkán régiót illetően a komplex társadalmi konfliktusok és környezeti veszélyek, veszélyforrások állandóan jelen vannak. A térség vizsgálata során olyan érzés erősödik meg a téma után érdeklődőben, hogy a környezeti, társadalmi stabilitás és a béke átmeneti jellegű. A Görögország területére bejutott illegális bevándorlók komoly biztonsági kockázatot jelentenek nemcsak a görögök, hanem az Európai Unió számára is. A több tíz, egyes becslések szerint akár százezer illegális migráns a görög társadalmi és gazdasági problémák miatt előbb-utóbb elindul a kontinens központi és nyugati irányába. Egy részük Macedónia és Szerbia érintésével éri el délről a Magyar Köztársaság államhatárát, míg másik részük délkeleti irányból Bulgária, Románia felől próbál hazánk érintésével a fejlettebb országokba eljutni. Románia és

Bulgária várhatóan 2011-es teljes jogú Schengen térséghez való csatlakozása véleményem szerint tovább mélyítheti a problémát, hiszen a kontinens délkeleti irányból nyitottá válik, megszűnik a határellenőrzés a térség jelenlegi külső határain, mely megkönnyíti az országok közötti mozgást.

Az illegális migránsok bejutva az EU területére gyakorlatilag akadálytalanul juthatnak el a fejlettebb területek irányába, kihasználva a transz-eurázsiai, transz-balkáni útvonalak vonulatát. Ezek az utak, úthálózatok nemcsak közlekedni segítenek, hanem jó tájékozódásul is szolgálnak az illegális vándorlók részére. Amennyiben a görögországi illegális migránsok helyzete megoldódna, akkor sem lehetnének nyugodtak, hiszen a délről és keletről érzékelhető hektikus migrációs nyomás miatt továbbra is állandó biztonsági deficit fogja jellemezni a balkáni régiót.